

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2021

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (1)

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 3 ΩΡΕΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 1^Η ΙΟΥΝΙΟΥ 2021

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2021

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (1)

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Τρίτη, 1^η Ιουνίου 2021

Ώρα: 08:00 - 11:00

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΟΚΤΩ (8) ΣΕΛΙΔΕΣ

Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από **ΔΥΟ (2) ΜΕΡΗ**.

Να απαντήσετε σε **ΟΛΑ** τα ερωτήματα.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 70)

Ο υπερπληθυσμός και η εξάντληση των πόρων

Τα 80 εκατομμύρια άνθρωποι που προστίθενται στον πλανήτη κάθε χρόνο, τα δισεκατομμύρια που θα προστεθούν μέσα στον επόμενο αιώνα, ασφαλώς και δεν έχουν μοναδική φιλοδοξία τους απλώς να τραφούν και να επιβιώσουν. **Δικαιωματικά, θα επιδιώξουν τη συμμετοχή τους και στα αγαθά του τεχνολογικού πολιτισμού. Διότι είναι κάτι παραπάνω από αυτοσυντηρούμενα χημικά συστήματα που εισάγουν ενέργεια. Είναι καταναλωτές. Το κυρίαρχο οικονομικό σύστημα τους εκπαιδεύει γι' αυτόν τον σκοπό, διότι χωρίς διαρκώς αυξανόμενη κατανάλωση θα καταρρεύσει.** Δεν πρόκειται απλώς για μερικά ακόμη δισεκατομμύρια στόματα, που ενδεχομένως και να χορτάσουν. Πρόκειται για μια τεράστια νέα αγορά, που δημιουργεί οικονομικές ευκαιρίες. Όλοι, πωλητές και αγοραστές, περιμένουν με αγωνία να πουλήσουν και να αγοράσουν – τα πάντα.

Πάντοτε η ζωή δημιουργούσε μεταβολικά απόβλητα*. Και είχε βρει τρόπους να τα ανακυκλώνει. Η ανακύκλωση είναι φυσική διαδικασία. Ο κύκλος του νερού, του άνθρακα, των θρεπτικών. Ο ρυθμός του κύκλου διορθωνόταν συνεχώς και ισορροπούσε. Μέχρι που εμφανίστηκε ο άνθρωπος, το μοναδικό είδος που δεν έχει μόνο μεταβολικά απόβλητα. Το μόνο είδος που συνθέτει μαζικά χημικές ουσίες, μηχανήματα και κατασκευές που δεν διαβρώνονται εύκολα από τη φύση και δεν αποικοδομούνται από τη ζωή. Το μόνο είδος που εξορύσσει υλικά από τον γήινο φλοιό, τα επεξεργάζεται, τα εμπλουτίζει και, όταν αχρηστευτούν, τα απορρίπτει. Και επειδή υποφέρει από υπερπληθυσμό, και εσχάτως από ακατάσχετο καταναλωτισμό, γεννώνται δύο επιπλέον προβλήματα: η εξάντληση των πόρων και τα σκουπίδια.

Πόσο ακόμη θα επαρκούν οι πόροι; Αν περιοριστούμε στους ορυκτούς υδρογονάνθρακες, η χρήση των οποίων προκαλεί και το φαινόμενο του θερμοκηπίου,

οι ειδικοί αποφαίνονται ότι τα σημερινά βεβαιωμένα κοιτάσματα φτάνουν για έναν έως δύο ακόμη αιώνες. Ωστόσο, τα πιο επιφανειακά εξαντλούνται και το κόστος εξόρυξης των υπολοίπων αυξάνεται. Προφανώς το ίδιο θα συμβεί και με πιθανά μελλοντικά κοιτάσματα που θα ανακαλυφθούν.[...]

Κάπως ευνοϊκότερα είναι τα πράγματα με τα υπόλοιπα υλικά που εξορύσσουμε από τον γήινο φλοιό. Τα μέταλλα, εκτός από την αφθονία τους, είναι και ανακυκλώσιμα. Ωστόσο, τα σπάνια μέταλλα, αυτά που η περιεκτικότητά τους στα πετρώματα είναι μικρή (και η αξία τους μεγάλη), βρίσκουν όλο και περισσότερες εφαρμογές στη σύγχρονη τεχνολογία. Πιστεύεται ότι, σε έναν έως δύο αιώνες, ο συνδυασμός της εξάντλησης των αποθεμάτων και της συνεχώς αυξανόμενης ζήτησης θα κάνει τα κόστη τους απαγορευτικά. Οι ελλείψεις σε ενέργεια, το νερό και οι πρώτες ύλες, αλλά και τα σκουπίδια, ο υπερπληθυσμός, η διευρυνόμενη κοινωνική ανισότητα, η κλιματική αλλαγή και η περιβαλλοντική υποβάθμιση είναι τα προβλήματα που θα οξυνθούν στον επόμενο αιώνα. Το κάθε ένα συνδέεται στενά με τα υπόλοιπα. Για να μην ξεφύγουν τα πράγματα, η ανθρωπότητα καλείται να τα αντιμετωπίσει εγκαίρως και με τρόπο ρεαλιστικό. Σήμερα.

Υπάρχει ορατή διέξοδος; Χρειάζεται κάποιου είδους διαχείριση των πραγμάτων; Μήπως ο κυρίαρχος τρόπος ανάπτυξης επικράτησε ακριβώς επειδή είναι και ο πιο αποτελεσματικός; Μήπως είναι μάταιο να αγωνιούμε; Στο κάτω-κάτω, αν ο τεχνολογικός πολιτισμός είναι το πιο πρόσφατο αποτέλεσμα της βιολογικής εξέλιξης, αν ευνοήθηκε από τη φυσική επιλογή, ποιοι είμαστε εμείς που θα σταθούμε εμπόδιο στον δρόμο του; [...]

Στην πλειονότητά της η κοινή γνώμη, είτε είναι ενήμερη για τη σοβαρότητα της κατάστασης είτε όχι, αδιαφορεί. Όλοι αφιερώνουν καθημερινά σκέψεις για τα προσεχή και προγραμματίζουν το μέλλον, τι θα κάνουν τις επόμενες ώρες, μέρες, ίσως και χρόνια. Ελάχιστοι όμως προβληματίζονται για τα δισέγγονά τους. Και ακόμα λιγότεροι αποφασίζουν, με βάση τις σκέψεις αυτές, να αλλάξουν στάση, ας πούμε, να αλλάξουν καταναλωτική συμπεριφορά. Αν το δούμε από την αυστηρά βιολογική άποψη, δεν έχουν και πολλούς λόγους. Ο στενός στόχος του ατόμου είναι η άμεση επιβίωση. Ωστόσο, εδώ υπάρχει ένα πρόβλημα. Πολλά είδη απέκτησαν κυριαρχία στον χώρο τους, αλλά τα προβλήματα που δημιουργήσαν ήταν πάντοτε τοπικά, προσωρινά και μικρής κλίμακας. Η περίπτωση του *Homo sapiens* όμως είναι διαφορετική και μοναδική.

* μεταβολικά απόβλητα= απόβλητα που αφομοιώνονται από τη φύση

(Απόσπασμα-Διασκευή)

Γιάννη Μανέτα, *Η ζωή σήμερα, άλλοτε, αλλού και στο μέλλον: Η λογική των βιολογικών συστημάτων*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2018, σσ. 295-298

A.I.1. Να γράψετε περίληψη του πιο πάνω κειμένου, έκτασης 120-140 λέξεων. Το κείμενό σας πρόκειται να δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας.
(μονάδες 8)

Μονάδες περιεχομένου: (6 μονάδες)

Αναμένεται να γίνει αναφορά στα εξής σημεία:

Επικοινωνιακό πλαίσιο:**(0,5 μονάδα)**

[Συγγραφέας: Γιάννης Μανέτας], [τίτλος: «Ο υπερπληθυσμός και η εξάντληση των πόρων»], [Θέμα: Η αύξηση του πληθυσμού του πλανήτη και η υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων] [τόπος δημοσίευσης: Βιβλίο *Η ζωή σήμερα, άλλοτε, αλλού και στο μέλλον: Η λογική των βιολογικών συστημάτων*]

Σημείωση:**Αναφορά σε δύο (2) τουλάχιστον στοιχεία: δίνεται 0,5 μονάδα.****Αναφορά σε ένα (1) στοιχείο: μηδέν (0) μονάδα****1^η παράγραφος**

- Οι άνθρωποι δεν έχουν ως μόνο τους στόχο τη φυσική τους επιβίωση, αλλά και τη συμμετοχή στα τεχνολογικά αγαθά.
- Το κυρίαρχο οικονομικό μοντέλο τους εκπαιδεύει να γίνουν καταναλωτές.

(1 μονάδα)**2^η παράγραφος**

- Η ανακύκλωση των φυσικών αποβλήτων είναι φυσική διαδικασία.
- Ο υπερπληθυσμός και ο καταναλωτισμός / Οι άνθρωποι, με την καταναλωτική συμπεριφορά τους εξαντλούν τους πόρους και δημιουργούν μη ανακυκλώσιμα απόβλητα.

(1 μονάδα)**3^η παράγραφος**

- Οι ορυκτοί υδρογονάνθρακες θα εξαντληθούν σύντομα, ενδεχόμενο που προκαλεί ανησυχία.

(0,5 μονάδα)**4^η παράγραφος**

- Ενώ η κατάσταση με τα υπόλοιπα υλικά είναι καλύτερη, η αξιοποίησή τους θα είναι σύντομα ασύμφορη.
- Η άμεση λήψη μέτρων έναντι της περιβαλλοντικής υποβάθμισης καθίσταται επιτακτική.

(1 μονάδα)**5^η παράγραφος**

- Ο συγγραφέας θέτει ερωτήματα που αφορούν τη διαχείριση της κατάστασης όπως έχει εξελιχθεί.

(1 μονάδα)

6^η παράγραφος

- Η κοινή γνώμη αδιαφορεί, εν γνώσει ή εν αγνοία της, για τη σοβαρότητα της κατάστασης και δεν λαμβάνει μέτρα, αφού η επιβίωση παραμένει ο πρώτιστος στόχος του ανθρώπου.
- Πολλά είδη κυριάρχησαν στον πλανήτη, αλλά τα προβλήματα που προκάλεσαν δεν είχαν την έκταση των προβλημάτων που προκαλεί ο άνθρωπος.

(1 μονάδα)

Μονάδες Δομής – Έκφρασης: 2 μονάδες

- Χρήση συνδετικών λέξεων – αλληλουχία – συλλογιστική του κειμένου. Αν απλώς αντιγράφονται σημεία του κειμένου και αραδιάζονται ασύνδετα, δίνονται για τη δομή: **0 μονάδες**.
- Για απλή αντιγραφή, χωρίς τη χρήση διαρθρωτικών λέξεων: αφαιρούνται **4 μονάδες**.
- Χρήση κατάλληλου λεξιλογίου, έκφραση – σύνταξη.
- Υπέρβαση ορίου λέξεων (πέραν των 170): Αφαιρείται **1 μονάδα**.
- Πέραν των 200 λέξεων αφαιρούνται **4 μονάδες**.

A.I.2. Να γράψετε **έναν (1)** τρόπο πειθούς και **ένα (1)** αντίστοιχο μέσο πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην **έκτη (6^η)** παράγραφο. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 4)

Τρόπος πειθούς: 1 x 2 μονάδες = 2 μονάδες

Μέσο πειθούς: 1 x 1 μονάδα = 1 μονάδα

Τεκμηρίωση: 1 x 1 μονάδα = 1 μονάδα

ΤΡΟΠΟΣ ΠΕΙΘΟΥΣ	ΜΕΣΟ ΠΕΙΘΟΥΣ	ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ
1. Επίκληση στη λογική	Τεκμήρια: Γενικά παραδεκτές/αποδεκτές αλήθειες	«Στην πλειονότητά της η κοινή γνώμη...αδιαφορεί.» «Και ακόμα λιγότεροι αποφασίζουν... συμπεριφορά.»
	Τεκμήρια: Παραδείγματα	«Όλοι αφιερώνουν...ίσως και χρόνια.» «...ας πούμε,... συμπεριφορά»
	Επιχειρήματα: Προτάσεις κρίσεως/Συλλογισμοί	«Πολλά είδη...διαφορετική και μοναδική.»
2. Επίκληση στο ήθος του δέκτη	Λανθάνων αξιολογικός χαρακτήρας	«Ελάχιστοι όμως προβληματίζονται... συμπεριφορά.»
3. Επίκληση στο συναίσθημα	(Αφήγηση με) Συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο / Συγκινησιακός λόγος	«Ελάχιστοι όμως... δισέγγονά τους.» «Ο στενός στόχος ... επιβίωση.»

A.I.3. Ο συγγραφέας στην **πρώτη (1^η)** παράγραφο υποστηρίζει τα ακόλουθα:

«Δικαιωματικά, θα επιδιώξουν τη συμμετοχή τους και στα αγαθά του τεχνολογικού πολιτισμού. Διότι είναι κάτι παραπάνω από αυτοσυντηρούμενα χημικά συστήματα που εισάγουν ενέργεια. Είναι καταναλωτές. Το κυρίαρχο οικονομικό σύστημα τους εκπαιδεύει γι' αυτόν τον σκοπό, διότι χωρίς διαρκώς αυξανόμενη κατανάλωση θα καταρρεύσει.»

Αφού μελετήσετε προσεκτικά το πιο πάνω απόσπασμα, να εξηγήσετε με δικά σας λόγια τη θέση του συγγραφέα.

**(Έκταση: 80-100 λέξεις)
(μονάδες 4)**

Εξήγηση της θέσης του συγγραφέα (ενδεικτικά σημεία ανάπτυξης):

- Ο κάθε άνθρωπος που γεννιέται επιδιώκει να αποκτήσει τα τεχνολογικά αγαθά.
- Εκπαιδεύεται να είναι καταναλωτής, διότι με τον τρόπο αυτό συντηρείται το κυρίαρχο οικονομικό σύστημα.
- Η ίδια η ύπαρξη του κυρίαρχου οικονομικού συστήματος εξαρτάται από τον καταναλωτισμό.

(2 σημεία x 2 μονάδες = 4 μονάδες)

A.I.4. Να γράψετε **έναν (1)** τρόπο ανάπτυξης της **δεύτερης (2^{ης})** παραγράφου. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 3)

Αναγνώριση τρόπου ανάπτυξης: 2 μονάδες

Τεκμηρίωση: 1 μονάδα

ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ
1. Σύγκριση – Αντίθεση	Αναδεικνύει την αντίθεση ανάμεσα στη φυσική ροή των πραγμάτων και τον καταλυτικό ρόλο που διαδραματίζει ο άνθρωπος («Ο ρυθμός του κύκλου διορθωνόταν συνεχώς και ισορροπούσε. Μέχρι που εμφανίστηκε ο άνθρωπος, το μοναδικό είδος που δεν έχει μόνο μεταβολικά απόβλητα.»).
2. Παραδείγματα	Παρατίθεται παράδειγμα («Ο κύκλος του νερού, του άνθρακα, των θρεπτικών.») για να τεκμηριωθεί η θέση ότι η ανακύκλωση είναι μία φυσική διαδικασία. Παρατίθενται επιπλέον παραδείγματα («Το μόνο είδος που...»)

<p>(Γίνεται δεκτός και ο ακόλουθος τρόπος ανάπτυξης.) 3. Αιτιολόγηση</p>	<p>Ο συγγραφέας υποστηρίζει μία θέση στη θεματική πρόταση («Πάντοτε η ζωή δημιουργούσε μεταβολικά απόβλητα»), την οποία στη συνέχεια αιτιολογεί («Και είχε βρει τρόπους να τα ανακυκλώνει. Η ανακύκλωση είναι φυσική διαδικασία.»/ «Και επειδή υποφέρει από υπερπληθυσμό,...»)</p>
--	--

A.I.5. Ο συγγραφέας στην **πέμπτη (5^η)** παράγραφο χρησιμοποιεί ρητορικά ερωτήματα. Να δώσετε **ένα (1)** παράδειγμα ρητορικού ερωτήματος και να εξηγήσετε τι επιδιώκει ο συγγραφέας με τη χρήση του.

(μονάδες 3)

Ένα (1) ρητορικό ερώτημα από τα πιο κάτω:

- «Υπάρχει ορατή διέξοδος;»
  - «Χρειάζεται κάποιου είδους διαχείριση των πραγμάτων;»
  - «Μήπως ο κυρίαρχος τρόπος ανάπτυξης επικράτησε ακριβώς επειδή είναι και ο πιο αποτελεσματικός;»
  - «Μήπως είναι μάταιο να αγωνιούμε;»
  - «Στο κάτω-κάτω, αν ο τεχνολογικός πολιτισμός είναι το πιο πρόσφατο αποτέλεσμα της βιολογικής εξέλιξης, αν ευνοήθηκε από τη φυσική επιλογή, ποιοι είμαστε εμείς που θα σταθούμε εμπόδιο στον δρόμο του;»
- (1 σημείο x 1 μονάδα = 1 μονάδα)**

Τι επιτυγχάνει:

- Να προβληματίσει / να αφυπνίσει και να οδηγήσει τον αναγνώστη στο υπονοούμενο συμπέρασμα του πομπού.
  - Να προκαλέσει την προσοχή / το ενδιαφέρον / την αντίδραση του αναγνώστη.
  - Να τονίσει τις ευθύνες σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο.
  - Να ευαισθητοποιήσει, να χρησιμοποιήσει την επίκληση στο συναίσθημα.
  - Να αναδείξει τη σοβαρότητα αυτού του δυσεπίλυτου προβλήματος.
  - Να προσδώσει αμεσότητα / ζωντάνια / παραστατικότητα στον λόγο του.
- Σημείωση:** Αφορούν όλα τα ρητορικά ερωτήματα.
- Για να προσδώσει έναν τόνο ειρωνείας στο κείμενο.
- Σημείωση:** Αφορά ΜΟΝΟ το τελευταίο ρητορικό ερώτημα.

Γενική αναφορά στο τι επιτυγχάνει: 1 μονάδα
Επεξήγηση του τι επιτυγχάνει: 1 μονάδα

A.I.6. Να ξαναγράψετε τις παρακάτω φράσεις, αντικαθιστώντας κάθε μία από τις υπογραμμισμένες λέξεις με **μία (1) συνώνυμή** της, χωρίς να αλλάξετε τον γραμματικό της τύπο:

α. Ο ρυθμός του κύκλου διορθωνόταν συνεχώς [...]

β. [...] τα προβλήματα που θα οξυνθούν στον επόμενο αιώνα.

(μονάδες 2)

- α. συνεχώς = αδιάκοπα, αδιάλειπτα, αδιαλείπτως, αέναα, αενάως, ακατάπαυστα, αμείωτα, ασταμάτητα, ατέρμονα, διαρκώς, εξακολουθητικά,
- β. οξυνθούν = αυξηθούν, ενισχυθούν, ενταθούν, εντατικοποιηθούν, επιδεινωθούν, επιταθούν, (χειροτερεύσουν)

Σημείωση :

1. Για ορθογραφικό λάθος: αφαίρεση **0,5** μονάδας
2. Για λανθασμένο γραμματικό τύπο: αφαίρεση **0,5** μονάδας
3. Αν υπάρχουν και τα δύο πιο πάνω είδη λαθών στην ίδια λέξη: αφαίρεση **0,5** μονάδας

A.I.7. Να γράψετε **ένα (1) αντώνυμο** για κάθε μία από τις πιο κάτω υπογραμμισμένες λέξεις, διατηρώντας τον γραμματικό της τύπο.

- α. [...] εγκαίρως και με τρόπο ρεαλιστικό.
- β. Υπάρχει ορατή διέξοδος;

(μονάδες 2)

- α. ρεαλιστικό ≠ ανεδαφικό, εικονικό, εξωπραγματικό, ονειρικό, ουτοπικό, πλασματικό, φανταστικό, φασματικό, χιμαιρικό
- β. ορατή ≠ αδιόρατη, αθέατη, αόρατη, αφανής, δυσδιάκριτη, κρυφή, μυστική

Σημείωση :

1. Για ορθογραφικό λάθος: αφαίρεση **0,5** μονάδας
2. Για λανθασμένο γραμματικό τύπο: αφαίρεση **0,5** μονάδας
3. Αν υπάρχουν και τα δύο πιο πάνω είδη λαθών στην ίδια λέξη: αφαίρεση **0,5** μονάδας

A.I.8. Αφού μεταφέρετε στο τετράδιο απαντήσεών σας τον παρακάτω πίνακα, να τον συμπληρώσετε γράφοντας **ένα (1) παράγωγο ουσιαστικό** και **ένα (1) παράγωγο επίθετο** για το καθένα από τα πιο κάτω ρήματα.

ΡΗΜΑ	ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΕΠΙΘΕΤΟ
δημιουργεί		
απορρίπτει		

(μονάδες 4)

Για κάθε σωστό ουσιαστικό: 1 μονάδα (2 x 1μ. = 2μ.)

Για κάθε σωστό επίθετο: 1 μονάδα (2 x 1μ. = 2μ.)

ΡΗΜΑ	ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΕΠΙΘΕΤΟ
δημιουργεί	δημιουργός, δημιούργημα, δημιουργία, δημιουργικότητα	δημιουργικός/ή/ό
απορρίπτει	απόρριψη, απορριπτικότητα, απόρριμμα, απορρίμματα	απορριπτικός/ή/ό, απορριπτέος/α/ο, απορρίψιμος/η/ο

Σημείωση :

Για ορθογραφικό λάθος: αφαίρεση **0,5** μονάδας

A.II. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ (ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

«Οι ελλείψεις σε ενέργεια, το νερό και οι πρώτες ύλες, αλλά και τα σκουπίδια, ο υπερπληθυσμός, η διευρυνόμενη κοινωνική ανισότητα, η κλιματική αλλαγή και η περιβαλλοντική υποβάθμιση είναι τα προβλήματα που θα οξυνθούν στον επόμενο αιώνα. Το κάθε ένα συνδέεται στενά με τα υπόλοιπα. Για να μην ξεφύγουν τα πράγματα, η ανθρωπότητα καλείται να τα αντιμετωπίσει εγκαίρως και με τρόπο ρεαλιστικό. Σήμερα.»

Σε άρθρο σας που θα δημοσιευθεί σε εβδομαδιαία εφημερίδα, να παρουσιάσετε τρεις (3) πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας που συμβάλλουν στη διατάραξη της ισορροπίας της φύσης. Ακολουθώντας, να εισηγηθείτε τρεις (3) τρόπους σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, με τους οποίους είναι δυνατόν να αποκατασταθεί η ισορροπία αυτή, έγκαιρα και ρεαλιστικά.

(Έκταση: 450-500 λέξεις)

Σημείωση: ΝΑ ΜΗΝ ΑΝΑΓΡΑΦΕΙ Ο ΤΙΤΛΟΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ. Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το ονοματεπώνυμό σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο, το οποίο μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητά σας.

A. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ (12 μονάδες)

- Πρόλογος: **1,5 μονάδα**
- Κύριο Μέρος: **9 μονάδες**
- Επίλογος: **1,5 μονάδα**

Πρόλογος:

Καθορισμός του θέματος του άρθρου:

- Δεν χωρά αμφιβολία ότι ο άνθρωπος, τους τελευταίους δύο αιώνες, έχει προκαλέσει πολλά προβλήματα στο φυσικό περιβάλλον. Ποιες, όμως, δραστηριότητες του ανθρώπου οδηγούν σε όλη αυτή την καταστροφή;
- Ή άλλος συναφής πρόλογος

(1,5 μονάδα)

Κύριο Μέρος:

Πρώτο ζητούμενο: Τρεις (3) πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας που συμβάλλουν στη διατάραξη της ισορροπίας της φύσης

- Η βιομηχανική ανάπτυξη και η τεχνολογική πρόοδος αποτελούν τις βασικότερες αιτίες της καταστροφής. Η κατάσταση επιδεινώθηκε σε επικίνδυνο βαθμό μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.
- Εντατικοποίηση της βιομηχανικής παραγωγής ⇒ επιβάρυνση περιβάλλοντος π.χ. ατμοσφαιρική ρύπανση, ρύπανση θαλασσών → ποταμών, βιομηχανικά απόβλητα, στην εποχή της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας.
- Ο καταναλωτικός χαρακτήρας της σύγχρονης ζωής και η τάση για υλικό ευδαιμονισμό επιτάσσουν την αλόγιστη εκμετάλλευση και «αφαίμαξη» της φύσης.
- Καταναλωτικά αγαθά που επιβαρύνουν το περιβάλλον και καταναλώνονται μαζικά π.χ. αυτοκίνητα μεγάλου κυβισμού, κατάχρηση ηλεκτρονικών συσκευών ως αντικειμένων –φετίχ και κοινωνικού γοήτρου. / Η επιδεικτική κατανάλωση οδηγεί σε ακρότητες π.χ. πολεοδομικές παραβάσεις, εμπρησμοί για οικοπεδοποίηση και καταπάτηση δασικών εκτάσεων και αιγιαλού, για την οικοδόμηση πολυτελών κατοικιών.
- Κατασπατάληση φυσικών πόρων / ανορθόλογη εκμετάλλευση φυσικού πλούτου
- Η άρνηση λήψης ουσιαστικών προστατευτικών μέτρων (π.χ. φίλτρα στις βιομηχανικές μονάδες). Η εγκληματική αυτή ενέργεια στηρίζεται στην αισχροκέρδεια, επειδή η πράσινη τεχνολογία κοστίζει ιδιαίτερα ακριβά και μειώνει την παραγωγή.
- Τα διάφορα χημικά παρασκευάσματα, οι συνθετικές ύλες και τα γεωργικά φάρμακα αποτελούν σοβαρές αιτίες ρύπανσης, αφού δεν αποικοδομούνται στη φύση. Πράσινη επανάσταση (μαζική γεωργική παραγωγή).
- Τα βιομηχανικά απόβλητα και τα λύματα των εργοστασίων διοχετεύονται αυτούσια στη φύση, χωρίς προηγουμένως να έχουν υποστεί βιολογικό καθαρισμό.
- Η υπερβολική και απρογραμματίστη συγκέντρωση πληθυσμού στα αστικά κέντρα. / Αστικοποίηση, αστυφιλία
- Η έκλυση ραδιενέργειας από πυρηνικά ατυχήματα (π.χ. Τσερνομπίλ, Φουκουσίμα), οι πυρηνικοί εξοπλισμοί και οι πυρηνικές δοκιμές
- Οι πετρελαιοκηλίδες που καταλήγουν στη θάλασσα από ατυχήματα ή ναυάγια.
- Λαθροθηρία, εξαφάνιση σπάνιων ειδών της πανίδας (σπάνια είδη που οι άνθρωποι τα κυνηγούν παράνομα είτε για το κρέας τους είτε για τη γούνα ή το δέρμα τους. Εδώ εντάσσονται και τα απάνθρωπα πειράματα βιομηχανιών καλλυντικών σε πειραματόζωα).

- Άτακτη οικοδόμηση, απουσία ρυμοτομικού σχεδιασμού, αποψίλωση δασών για οικοδομής.
- Οι πυρκαγιές και οι εμπρησμοί με σκοπό την οικοπεδοποίηση.
- Μαζικός τουρισμός (π.χ. σαφάρι, ανάπτυξη τουριστικών περιοχών)
- Πυρηνικοί εξοπλισμοί / Πολεμικές συρράξεις
- Ή άλλο συναφές σημείο.

Τρία (3) σημεία επαρκώς ανεπτυγμένα x 1,5 μονάδα = 4,5 μονάδες

Δεύτερο ζητούμενο: Τρεις (3) τρόποι σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, με τους οποίους είναι δυνατόν να αποκατασταθεί η ισορροπία αυτή

Τρία (3) σημεία επαρκώς ανεπτυγμένα (εκ των οποίων τουλάχιστον ένα σε ατομικό επίπεδο και τουλάχιστον ένα σε συλλογικό επίπεδο)

Σε ατομικό επίπεδο: Ανάπτυξη τουλάχιστον ενός σημείου από τα πιο κάτω:

- Στροφή στην ορθολογική / χρηστική κατανάλωση και σ' ένα φυσικό τρόπο ζωής
- Έμπρακτη εκδήλωση οικολογικής ευαισθησίας με απλές επιλογές ζωής: ανακύκλωση / διαχωρισμός απορριμμάτων και τοποθέτησή τους σε κατάλληλους κάδους, περπάτημα και αντίστοιχη μείωση της αυτοκίνησης, χρήση αστικών συγκοινωνιών, πράσινες βεράντες και μπαλκόνια, εγκατάλειψη της πλαστικής σακούλας, περιορισμός της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας (π.χ. συμβολική συσκότιση ολόκληρων πόλεων την ημέρα της γης)
- Συμμετοχή σε περιβαλλοντικές οργανώσεις με εθελοντική δράση π.χ. εκστρατείες δεντροφύτευσης / αναδάσωσης / απορρύπανσης ακτών κ.ο.κ.
- Η συμβολή του καλλιτέχνη και του πνευματικού ανθρώπου
- Η ανάπτυξη της ατομικής ευθύνης ως ακρογωνιαίου λίθου στη διαμόρφωση του ενεργού πολίτη
- Ή άλλο συναφές σημείο

Σε συλλογικό επίπεδο: Ανάπτυξη τουλάχιστον ενός σημείου από τα πιο κάτω:

- Πράσινη επιχειρηματικότητα: πράσινη καινοτομία και τεχνολογία / κινητροδότηση «πράσινης επιχειρηματικότητας», και φιλοπεριβαλλοντικών επενδύσεων, (κοινοτικά αναπτυξιακά προγράμματα) και αντικίνητρα για τις ρυπογόνες επιχειρήσεις
- Προγραμματισμένη βιομηχανική ανάπτυξη
- Έρευνα και αξιοποίηση των εναλλακτικών πηγών ενέργειας (ΑΠΕ)
- Αυστηρή νομοθεσία: Βιολογικός καθαρισμός των αποβλήτων, ανακύκλωση, ορθολογική χρήση φυτοφαρμάκων και ενέργειας, ειδικός σχεδιασμός και προγραμματισμός, αναδασώσεις, ειδική προστασία των φυσικών πηγών

- Η περιβαλλοντική αγωγή και εκπαίδευση είναι απαραίτητη και αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του σύγχρονου ανθρώπου, ο οποίος θα πρέπει να διακρίνεται για την ευαισθησία του και την υπεύθυνη συμπεριφορά του προς το φυσικό περιβάλλον. Αναδεικνύει την αξία και την αναγκαιότητα της συνεργασίας σε επίπεδο τοπικό και παγκόσμιο, για την πρόληψη και την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, λαμβάνει υπόψη την περιβαλλοντική διάσταση στα σχέδια ανάπτυξης.
- «Μέτρον άριστον» για το κέρδος και την κατανάλωση
- Αφοπλισμός, διασφάλιση της ειρήνης
- Χρηματοδότηση ερευνών για την προστασία του περιβάλλοντος / Επιδότηση και επιβράβευση ενεργειών προστασίας του περιβάλλοντος
- Διακρατική συνεργασία για έρευνα, καταπολέμηση, ευαισθητοποίηση
- Τα ΜΜΕ μπορούν να ευαισθητοποιήσουν – αφυπνίσουν την κοινή γνώμη, να αναδείξουν τα οικολογικά προβλήματα στις πραγματικές τους διαστάσεις, να δίνουν βήμα σε ειδικούς και επιστήμονες προκειμένου να διαφωτίζουν το κοινό, να προβάλλουν ενημερωτικές εκπομπές / ρεπορτάζ / ντοκιμαντέρ σχετικά με το θέμα, να αναδεικνύουν τη δράση και τις πρωτοβουλίες οικολογικών οργανώσεων, εκστρατείες δεντροφύτευσης / αναδάσωσης, να αξιοποιήσουν την εκπαιδευτική τηλεόραση και να εκλαϊκεύσουν οικολογικά θέματα, να καλλιεργήσουν στη νεολαία οικολογική συνείδηση.
- Ο ρόλος της τέχνης και του πολιτισμού στη διαπαιδαγώγηση των πολιτών
- Βιώσιμες προτάσεις, π.χ. Φωτοβολταϊκά συστήματα, ενεργειακά σπίτια, τεχνολογίες αντιρύπανσης και απορρύπανσης, βιοκαύσιμα / αγροκαύσιμα (παραγωγή καύσιμης αιθανόλης από το καλαμπόκι), εξοικονόμηση ενέργειας από σκουπίδια (όχι στις χωματερές αλλά επεξεργασία τους με σκοπό την παραγωγή ενέργειας και άλλων δευτερογενών χρήσιμων προϊόντων, όπως για π.χ. σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις παράγουν ενέργεια από το βιοαέριο των σκουπιδιών μιας χωματερές), υβριδικά οχήματα
- Περιβαλλοντική νομοθεσία: εφαρμογή όλων των κειμένων διατάξεων για την προστασία και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, επιβολή κυρώσεων σε επιχειρήσεις / βιομηχανίες με ασυνείδητα ρυπογόνο λειτουργία, σύγκρουση του κράτους με ισχυρά οικονομικά συμφέροντα που λυμαίνονται τον φυσικό πλούτο, παγκόσμιο κίνημα υπέρ της υπεύθυνης δράσης των επιχειρήσεων, ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων σε συνεργασία με άλλα κράτη
- Στροφή στις εναλλακτικές / ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (αιολική, υδροηλεκτρική, ηλιακή, κ.ο.κ.), πετρελαϊκή απεξάρτηση, μείωση εκπομπών ρύπων, συμμόρφωση ισχυρών χωρών με τις διεθνείς συμβάσεις (π.χ. Συνθήκη του Κιότο), ορθολογική χρήση πηγών ενέργειας
- Εναλλακτικές μορφές τουρισμού: αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, κ.ο.κ.
- Άρση του ψευτοδιλήμματος: ανάπτυξη ή περιβάλλον; Ανάγκη να αμβλυθεί η αντίθεση και να γίνουν οι δύο έννοιες αλληροεξαρτώμενες.
- Διατροφική οικολογία: αποφυγή των ΓΤΟ (γενετικά τροποποιημένων οργανισμών= μεταλλαγμένων), επιλογή βιολογικών προϊόντων, χρηματοδότηση των αγροτών

εκείνων που πρωτοπορούν επιλέγοντας τις βιολογικές / οργανικές μεθόδους καλλιέργειας

Τρία (3) σημεία επαρκώς ανεπτυγμένα x 1,5 μονάδα = 4,5 μονάδες

Επίλογος:

- Ανακεφαλαίωση περιεχομένου
- ...

(1,5 μονάδα)

B. ΔΟΜΗ (12 μονάδες)

- Εξωτερικά στοιχεία (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος) **(2 μονάδες)**
- Δομή αποδεικτικού λόγου (θέση, υποστήριξη, συμπέρασμα) **(4 μονάδες)**
- Δομή παραγράφων **(2 μονάδες)**
- Αλληλουχία ιδεών και σύνδεσή τους **(4 μονάδες)**

Γ. ΕΚΦΡΑΣΗ (12 μονάδες)

- Σαφήνεια – σύνταξη **(4 μονάδες)**
- Ακριβολογία – επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου **(4 μονάδες)**
- Ύφος ανάλογο του κειμενικού είδους (άρθρο) **(4 μονάδες)**

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ (4 μονάδες)

- Ορθή χρήση γραμματικών κανόνων.
- Για κάθε 5 ορθογραφικά/γραμματικά λάθη αφαιρείται **1 μονάδα**.
- Απουσία τονισμού: αφαιρείται **1 μονάδα**

Σημείωση:

1. Υπέρβαση ορίου λέξεων: αφαίρεση 1 μονάδας για κάθε 100 λέξεις, πέραν των 650 (για έκταση μέχρι 650 λέξεις δεν αφαιρείται μονάδα).
2. Έκθεση που θα διαπιστωθεί ότι είναι εκτός θέματος, βαθμολογείται με **μηδέν (0)** σε όλα τα σημεία.
3. Παραγωγή γραπτού επικοινωνιακού λόγου με έκταση μισή σελίδα: παίρνει μέχρι 3 μονάδες στο περιεχόμενο, 3 μονάδες στη δομή, 3 μονάδες στην έκφραση και 1 μονάδα στην ορθογραφία.
4. Παραγωγή γραπτού επικοινωνιακού λόγου με έκταση μία σελίδα: παίρνει μέχρι 6 μονάδες στο περιεχόμενο, 6 μονάδες στη δομή, 6 μονάδες στην έκφραση και 2 μονάδες στην ορθογραφία.
5. Παραγωγή γραπτού επικοινωνιακού λόγου με έκταση μια-μισή σελίδα: παίρνει μέχρι 9 μονάδες στο περιεχόμενο, 9 μονάδες στη δομή, 9 μονάδες στην έκφραση και 3 μονάδες στην ορθογραφία.

Να μελετήσετε τα παρακάτω κείμενα και να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

B1.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ. Ρίτσος, *Αποχαιρετισμός (Απόσπασμα)*

[...]

Κ' έλεγα μέσα μου: δε φτάνει το τραπέζι, μήτε κάμποσος παράς
στην τσέπη,
μήτε το ψωμί και το φιλί, - δε φτάνει.
Ο άνθρωπος είναι πιο τρανός απ' την καθημερινή την έγνοια του.

Κι έλεγα πάλι που ο άνθρωπος αρχίζει από την έγνοια του για
το ψωμί

Κι όλο τραβάει πιο πέρα απ' τη σκλαβιά του,
από σκλαβιά σε σκλαβιά, από ξεσκλάβωμα σε ξεσκλάβωμα,
απ' το ξεσκλάβωμα της πατρίδας, στο ξεσκλάβωμα του κόσμου,
ώσπου να νιώσει, μπαίνοντας ίσα τον ουρανό,
ν' αχνίζει το φεγγάρι στον κόρφο του,
ώσπου να κλάψει μια νύχτα από αγάπη για όλο τον κόσμο. Έτσι
άφησα
σ' ένα χαντάκι τ' αμάξι μου. Πήρα τ' όπλο. Κι ανέβηκα στο
βουνό.

Έτσι βρέθηκα σε τούτη τη σπηλιά που το στόμιό της
βλέπει ολόισα στον ήλιο - το στρογγυλό της στόμιο
είναι ο ίδιος ο ήλιος που θα τον νιώσω πάλι δροσερό, καθώς θα
με περνάνε,
(όπως εκείνη τη νύχτα το φεγγάρι) - θα τον νιώσω δροσερό
κωνσταντινάτο
να μου δροσίζει το καμένο στήθος, κι έτσι λίγο - λίγο
να ζεσταίνεται ο ήλιος και ν' αχνίζει στον κόρφο μας. Γεια σας. [...]

Ερώτηση B1

α) Ο ποιητής στο απόσπασμα «Κ' έλεγα μέσα μου ... βουνό» αποτυπώνει την πορεία μεταμόρφωσης ενός απλού καθημερινού ανθρώπου σε ήρωα.
Να αιτιολογήσετε την πιο πάνω θέση.

(μονάδες 8)

Ενδεικτική απάντηση:

Ο ποιητής προβάλλει τον απλό, καθημερινό άνθρωπο που συνειδητά, αυτόβουλα και ανελικτικά οδηγείται στην ηρωοποίηση.

- Ο ήρωας αρχικά αντιλαμβάνεται ότι ο άνθρωπος είναι πιο τρανός από την καθημερινή του έγνοια για ικανοποίηση των βιολογικών του αναγκών, («δε φτάνει το τραπέζι, μήτε κάμποσος παράς στην τσέπη, μήτε το ψωμί, μήτε το φιλί»), και έχει ανάγκη να αγωνίζεται για υψηλά ιδανικά. Ωστόσο, συνειδητοποιεί ότι ο αγώνας για ελευθερία αρχίζει από τον αγώνα για ικανοποίηση των βιοτικών του αναγκών (αγώνας για το ψωμί).
- Υπερβαίνοντας το εγώ, αντιλαμβάνεται το φυλετικό του χρέος, την ευθύνη του απέναντι στην πατρίδα του και αγωνίζεται για την ελευθερία της («στο ξεσκλάβωμα της πατρίδας»).
- Ο αγώνας του αποκτά στη συνέχεια πανανθρώπινη διάσταση. Συνειδητοποιεί το κοινωνικό του χρέος, αποκτά οικουμενική συνείδηση και αγωνίζεται για το ξεσκλάβωμα του κόσμου («στο ξεσκλάβωμα του κόσμου»).
- Πλημμυρισμένος από αγάπη για όλο τον κόσμο συγκινείται, ενώνεται με την ψυχή του σύμπαντος, αισθάνεται ψυχική ανάταση και έτσι απελευθερώνεται εσωτερικά. Ελεύθερος πια οδηγείται στο να ανταποκριθεί ενσυνείδητα στο χρέος του.

Έτσι ο αγώνας του ήρωα παίρνει πανανθρώπινες διαστάσεις (χρέος ατομικό/κοινωνικό, χρέος φυλετικό, χρέος οικουμενικό). Ξεφεύγει από τον γήινο κόσμο και οδηγείται στον υπεργίνο, εκεί όπου έχουν θέση οι ήρωες.

4 σημεία x 2 μον. = 8 μονάδες

Απλή αναφορά σε στίχους χωρίς αιτιολόγηση = μέχρι 2 μονάδες (για 4 στίχους)

β) Να εντοπίσετε **δύο (2)** ποιητικές εικόνες στο απόσπασμα «Έτσι βρέθηκα σε τούτη... Γεια σας.» και να εξηγήσετε πώς μέσα από αυτές διαφαίνεται η δικαίωση του αγώνα του ήρωα.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική απάντηση:

Ποιητικές εικόνες:

- «Έτσι βρέθηκα σε τούτη τη σπηλιά που το στόμιό της βλέπει ολόισα στον ήλιο»: Η αγάπη του ήρωα για τον κόσμο, ο έρωτας για την πανανθρώπινη, παγκόσμια ελευθερία τον οδήγησαν σ' αυτή τη σπηλιά (τον δραματικό χώρο της θυσίας του). Ο θάνατος του ήρωα αποκτά σημασία γιατί γίνεται σύμβολο στον βωμό των ιδανικών. Ο ήρωας μεταβαίνει από τον αισθητό κόσμο στον υπεραισθητό, στον κόσμο της αιωνιότητας. Με τη θυσία του αγιοποιείται και οδεύει προς τη φωτεινή δόξα της αθανασίας.
- «είναι ο ίδιος ο ήλιος που θα τον νιώσω πάλι δροσερό, καθώς θα με περνάνε, (όπως εκείνη τη νύχτα το φεγγάρι) θα τον νιώσω δροσερό κωνσταντινάτο να μου δροσίζει το καμένο στήθος,»: Ο ήλιος είναι σύμβολο ελευθερίας, δικαιοσύνης, ειρήνης και λειτουργεί λυτρωτικά. Ταυτίζεται εδώ με το φεγγάρι εκείνης της νύχτας που πήρε τη μεγάλη απόφαση να υπηρετήσει το χρέος του.

Η ψυχή του που φλέγεται από τον πόθο της ελευθερίας λυτρώνεται, γιατί καιόμενος αισθάνεται το περίλουσμα της λευτεριάς.

- «να ζεσταίνεται ο ήλιος και ν' αχνίζει στον κόρφο μας»: Ο μαρτυρικός του θάνατος καθιστά δυνατή (εφικτή) την ελευθερία για την πατρίδα και για όλο τον κόσμο. Η θυσία του θα γίνει σύμβολο και φωτεινό παράδειγμα αγωνιστικότητας και αυτοθυσίας για όλους.

Εντοπισμός 2 εικόνων = 2 x 1 μον. = 2 μονάδες

Επεξήγηση 2 εικόνων = 2 x 1 μον. = 2 μονάδες

B2.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

M. Αναγνωστάκης, «Θεσσαλονίκη, Μέρης του 1969 μ.Χ.»

Στην οδό Αιγύπτου –πρώτη πάροδος δεξιά

Τώρα υψώνεται το μέγαρο της Τράπεζας Συναλλαγών

Τουριστικά γραφεία και πρακτορεία μεταναστεύσεως.

Και τα παιδάκια δεν μπορούνε πια να παίζουνε από

τα τόσα τροχοφόρα που περνούνε.

Άλλωστε τα παιδιά μεγάλωσαν, ο καιρός εκείνος πέρασε που ξέρατε

Τώρα πια δε γελούν, δεν ψιθυρίζουν μυστικά, δεν εμπιστεύονται,

Όσα επιζήσαν, εννοείται, γιατί ήρθανε βαριές αρρώστιες από τότε

Πλημμύρες, καταποντισμοί, σεισμοί, θωρακισμένοι στρατιώτες,

Θυμούνται τα λόγια του πατέρα: εσύ θα γνωρίσεις καλύτερες μέρες

Δεν έχει σημασία τελικά αν δεν τις γνώρισαν, λένε το μάθημα

οι ίδιοι στα παιδιά τους

Ελπίζοντας πάντοτε πως κάποτε θα σταματήσει η αλυσίδα

Ίσως στα παιδιά των παιδιών τους ή στα παιδιά των παιδιών

των παιδιών τους.

Προς το παρόν, στον παλιό δρόμο που λέγαμε, υψώνεται

η Τράπεζα Συναλλαγών

–εγώ συναλλάσσομαι, εσύ συναλλάσσεσαι, αυτός συναλλάσσεται–

Τουριστικά γραφεία και πρακτορεία μεταναστεύσεως

–εμείς μεταναστεύουμε, εσείς μεταναστεύετε, αυτοί μεταναστεύουν–

Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει, έλεγε κι ο Ποιητής

Η Ελλάδα με τα ωραία νησιά, τα ωραία γραφεία,

τις ωραίες εκκλησιές

Η Ελλάς των Ελλήνων.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Κλείτος Κύρου, «Κραυγή Δέκατη Ένατη» (Απόσπασμα)

[...]

Δε θέλω να κουράσω τη μνήμη σας μικρό θα 'ναι το όφελος
Μεγάλος ο κόπος ποιος τόλμησε ποτέ να ταραξεί
Τον ύπνο της λάβας τώρα έχετε απομακρυνθεί απ' το πεδίο βολής
Επαναπαύεσθε μακάρια πάνω στα τρόπαια των αστικών μαχών
Γυμνάζοντας αρνητικά τις αισθήσεις σας αποταμιεύοντας όνειρα
Κάθε μέρα γίνεσθε και πιο εκλεκτικοί αλλάζετε
Τις μάρκες των τσιγάρων αλλάζετε τα ρούχα σας αλλάζετε
Συνήθειες διασκεδάσεις κλίμα σπίτια και γυναίκες αλλάζετε
Τα δόντια σας και την καρδιά σας και τους λυγμούς
Ακόμη της καρδιάς σας τους αλλάζετε που δεν μπορώ
Να τους ξεχάσω γιατί με κυνηγούν κυκλοφορούν στο αίμα μου
Σαν ψάρια σκοτεινά που χάσαν τα νερά τους

*

Σας υπενθυμίζω πως για να φτάσετε στην αποθέωση
Θα πρέπει να ταπεινωθείτε πρώτα ν' αρχίσετε από την τριβή
Που σιγοκαίει τα δάχτυλα σας από φυσικού σας
Δεν ήσασταν αγέρωχοι όπως οι Άλλοι που ρουφήχτηκαν στη γη
Προτιμήσατε τη συναλλαγή απλώνοντας το χέρι στον ήλιο
Μείνατε στατικοί μέσα στο χρόνο αγάλματα του δισταγμού σας
Συνωστισμένοι μπρος στις εξόδους κινδύνου στην καμπή του δρόμου
Εκεί που χωρίσαμε οριστικά παρασυρμένοι από έξαλλα πλήθη

*

Μην απορείτε λοιπόν για τη σημερινή σας προκάλυψη
Μη διαστέλλετε τα έκθαμβά μάτια σας μπροστά
Στο άνοιγμα που μας χωρίζει το ξέρετε πως δεν μπορεί
Να κλείσει με σχήματα νεκρών πια περιπτύξεων
Σας κατηγορώ δίχως τύψη καμιά σας οι ίδιοι
Επισπεύσατε τη μελλούμενη αναπόφευκτη πτώση σας

Κλείτος Κύρου, *Κραυγές της νύχτας*, 1960 (*Έν ὄλω – Συγκομιδή 1943-1997*, εκδ. Άγρα, Αθήνα 1997, σσ. 131-132).

Ερώτηση Β2

α) Στο ποίημα «Θεσσαλονίκη, Μέρης του 1969 μ.Χ.» του Μ. Αναγνωστάκη και στο απόσπασμα από το ποίημα «Κραυγή Δέκατη Ένατη» του Κλ. Κύρου σκιαγραφούνται ανθρώπινες συμπεριφορές.

Να παρουσιάσετε **δύο (2)** κοινά γνωρίσματά τους, με αναφορές στα δύο κείμενα.

(μονάδες 6)

Ενδεικτική απάντηση:

Χαρακτηριστικά

- εμπορευματοποίηση, συναλλαγή σε όλα τα επίπεδα, εκμετάλλευση της ζωής των ανθρώπων και των υψηλών αξιών της πατρίδας
- αναλγησία, ανηθικότητα, ηθική διαφθορά, διάβρωση, κατολίσθηση και ξεπούλημα αξιών, ιδεών και ιδανικών.
- κοινωνική και πολιτική αλλοτρίωση
- συμβιβασμός, φόβος, αδράνεια των ανθρώπων
- εφησυχασμός και έλλειψη αγωνιστικότητας και οραματισμών
- αγωνιστικότητα αυτών που συνειδητοποιούν το χρέος τους, που έχουν την αίσθηση του «εμείς»
- φυγή

Ενδεικτικοί στίχοι:

M. Αναγνωστάκης, «Θεσσαλονίκη, Μέρη του 1969 μ.Χ.»

«-εγώ συναλλάσσομαι, εσύ συναλλάσσεσαι, αυτός συναλλάσσεται»
«Τώρα πια δε γελούν, δεν ψιθυρίζουν μυστικά, δεν εμπιστεύονται»
«..λένε το μάθημα...των παιδιών του»
«-εμείς μεταναστεύουμε, εσείς μεταναστεύετε, αυτοί μεταναστεύουν»
«Η Ελλάδα με τα ωραία νησιά, τα ωραία γραφεία,/τις ωραίες εκκλησιές»
«Τώρα υψώνεται το μέγαρο ... καιπρακτορεία μεταναστεύσεως»
...

Κλείτος Κύρου, «Κραυγή Δέκατη Ένατη»

«Τον ύπνο της λάβας τώρα έχετε απομακρυνθεί απ' το πεδίο βολής»
«Ακόμη της καρδιάς σας τους αλλάζετε»
«Επαναπαύεσθε μακάρια πάνω στα τρόπαια των αστικών μαχών»
«Δεν ήσασταν αγέρωχοι όπως οι Άλλοι που ρουφήχτηκαν στη γη»
«Προτιμήσατε τη συναλλαγή απλώνοντας το χέρι στον ήλιο»
«Συνωστισμένοι μπρος στις εξόδους κινδύνου στην καμπή του δρόμου»
...

Αναμένεται από τους υποψηφίους να αξιοποιήσουν συγκεκριμένους στίχους για να τεκμηριώσουν την απάντησή τους.

Γνωρίσματα: 2 x 1 μον. = 2 μονάδες

Στίχοι για τα γνωρίσματα (2 στίχοι για κάθε γνώρισμα): 4 x 0,5μ. = 2 μονάδες

Επεξήγηση του κάθε γνωρίσματος: 2 x 1 μον. = 2 μονάδες

β) Να αναφέρετε **ένα (1)** κοινό χαρακτηριστικό του ύφους για το καθένα από τα παραπάνω ποιήματα, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική απάντηση:

Ύφος:

- Ειρωνικό
- Σαρκαστικό
- Δηκτικό, επικριτικό, καταγγελτικό,
- Εξομολογητικό (εκφράζει πικρία, παράπονο)

«Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.»

- η κλίση των ρημάτων συναλλάσσομαι και μεταναστεύω σε όλα τα ρηματικά πρόσωπα ενικού και πληθυντικού
- η χρήση του επιθέτου «ωραίος», («Η Ελλάδα με τα ωραία νησιά, τα ωραία γραφεία,/ τις ωραίες εκκλησιές»)
- το σύνθημα της δικτατορίας με παράλειψη της λέξης Χριστιανών.

«Κραυγή Δέκατη Ένατη»

- «Τον ύπνο της λάβας τώρα έχετε απομακρυνθεί απ' το πεδίο βολής»
- «Ακόμη της καρδιάς σας τους αλλάζετε»
- «Επαναπαύεσθε μακάρια πάνω στα τρόπαια των αστικών μαχών»
- «Δεν ήσασταν αγέρωχοι όπως οι Άλλοι που ρουφήχτηκαν στη γη»
- «Προτιμήσατε τη συναλλαγή απλώνοντας το χέρι στον ήλιο»
- «Συνωστισμένοι μπρος στις εξόδους κινδύνου στην καμπή του δρόμου»
- ...

Χαρακτηριστικό: 1 μονάδα

Στίχος από κάθε ποίημα: 2 x 0,5μ.= 1 μονάδα

Σύντομη επεξήγηση: 2 x 1μ.= 2 μονάδες

B3.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ. Ιωάννου, «†13-12-43» (Απόσπασμα)

[...]

Όμως ένα μπουλούκι εντόπιοι τουρίστες φάνηκε να μπαίνει μέσα στον ιερό περίβολο. Στάθηκαν γύρω απ' το ελεεινό για μια τέτοια θυσία κενοτάφιο. Φαίνονταν απ' τους μορφωμένους και δεν μπορώ να πω πως η στάση τους δεν ήταν σεμνή. Κατέθεσαν μάλιστα ένα καλοκαμωμένο δάφνινο στεφάνι και κατόπι κράτησαν ένα

λεπτό σιγή. Κάποιος τους άρχισε να διαβάζει από ένα χαρτί το ιστορικό της εκτελέσεως των 1200 ανθρώπων. Ήταν τόσο ψυχρή η περιγραφή, ώστε αμέσως υπέθεσα πως σίγουρα θα τα είχε ξεσηκώσει απ' την τελευταία εγκυκλοπαίδεια. Ύστερα σκόρπισαν μιλώντας δυνατά ή χαχανίζοντας. Πολλοί ήρθαν τριγύρω μας. Και φυσικά αμέσως άρχισαν τις ερωτήσεις, ιδίως οι γυναίκες. Το παλικάρι με την αξίνα απαντούσε, πιέζοντας ολοφάνερα τον εαυτό του. Φαινόταν καθαρά πως θεωρούσαν σχεδόν ευτυχία τους και σπουδαίο συμπλήρωμα στις συγκινήσεις της εκδρομής την ανακομιδή, που πέτυχαν πάνω στην ώρα. Ο αδελφός μάλιστα ζαλίστηκε τόσο για μια στιγμή, ώστε έκανε το λάθος να τους δείξει ακόμα και το κρανίο με τη χαριστική βολή. Αυτό όμως θα ήταν πέρα απ' τα όρια της αντοχής τους, γιατί αμέσως πρόσεξα μια κίνηση για απομάκρυνση. Κάποιος τους θύμισε πως η ώρα περνάει. Εκείνη τη στιγμή η σκυμμένη γυναίκα τούς γύρεψε, αν έχουν, καμιά εφημερίδα για να σκεπάσει τα κόκαλα. Πολλοί προθυμοποιήθηκαν από εφημερίδες άλλο τίποτα, και τι εφημερίδες...

Πήραν να κατηφορίζουν. Μετά από λίγα βήματα άναψε ζωηρή συζήτηση ανάμεσά τους· σα να μην ήμασταν κι εμείς λίγο πιο πάνω. Ένας ακούστηκε να φωνάζει με θυμό: Καλά τους έκαναν· αφού οι άλλοι σκότωσαν στρατιώτες του κατακτητή.

Κανένας δεν αντιμίλησε. Ήταν και κάποιος με στολή μαζί τους.

Μου 'ρθε να πέσω απάνω σε κείνη την άτιμη φωνή και να τη στραγγαλίσω άγρια, προτού προφτάσει να προχωρήσει. Αλλά την άκουσαν βέβαια συγχρόνως και τα δυο αδέλφια κι έσκυψαν πιο πολύ κατά το χώμα, σα να 'φαγαν καμτσικιά, αλλά και σα μαθημένοι από κάτι τέτοια.

[...]

Ερώτηση Β3

Η στάση των ντόπιων τουριστών στον ιερό χώρο του Ολοκαυτώματος προκαλεί δυσαρέσκεια στον αφηγητή.

Να τεκμηριώσετε την πιο πάνω θέση κάνοντας αναφορά σε **δύο (2)** ενέργειες των τουριστών και να εξηγήσετε την αντίδραση του αφηγητή.

(μονάδες 8)

Ενδεικτική απάντηση:

Στάση/ Συμπεριφορά τουριστών:

- Εισέρχονται/Εισβάλλουν στον ιερό περίβολο άτακτα (μπουλούκι), σαν τουρίστες, και διατάρασσουν την απόλυτη σιωπή/την ιερότητα της στιγμής και του χώρου.
- Διαβάζουν το χρονικό των γεγονότων της εκτέλεσης των 1200 ανθρώπων μέσα από μια ψυχρή και επιφανειακή περιγραφή. Λειτουργούν τυπικά ως τουρίστες κι όχι ως συνειδητοί επισκέπτες ή ως προσκυνητές.
- Σκορπίζονται μέσα στον χώρο μιλώντας δυνατά ή χαχανίζοντας: αγνωμοσύνη απέναντι στους ήρωες που θυσιάστηκαν για την πατρίδα τους και απαξίωση.
- Ρωτούν από περιέργεια και ελαφρότητα, με αδιακρισία, χωρίς πραγματική γνώση της ιστορίας, χωρίς ιστορική και πολιτική συνείδηση. Αποδεικνύονται ανιστόρητοι.

- Αντικρίζουν το γεγονός της εκταφής ως θέαμα που θα συμπλήρωνε τις συγκινήσεις της εκδρομής.
- Αποφεύγουν να αντικρίσουν το κρανίο με το σημάδι της χαριστικής βολής, γιατί μια τέτοια ενέργεια θα τους χαλούσε τη διάθεση.
- Συζητούν για την εκτέλεση σαν να είναι ανθέλληνες, απροκάλυπτα, ανενδοίαστα, ασεβώς για την εκτέλεση, αγνοώντας προκλητικά το δράμα των συγγενών.
- Βεβηλώνουν τη μνήμη των εκτελεσθέντων με υβριστικό/προδοτικό σχόλιο («Καλά τους έκαναν· αφού οι άλλοι σκότωσαν στρατιώτες του κατακτητή.»).
- Κανείς δεν αντιδρά απέναντι στην ιερόσυλη και προδοτική αντιμετώπιση της θυσίας του δεκαεξάχρονου («κανείς δεν αντιμίλησε»).

2 σημεία x 2 μον. = 4 μονάδες

Στάση του αφηγητή:

- Κατακρίνει, επικρίνει, στηλιτεύει τη βέβηλη στάση των ντόπιων τουριστών.
- Αισθάνεται αγανάκτηση και αποστροφή για την ιεροσυλία που διέπραξαν.
- Εξοργίζεται, αισθάνεται έντονα την ανάγκη να αντιδράσει απέναντι στην προδοτική φωνή («μου 'ρθε να πέσω πάνω σε κείνη την άτιμη φωνή και να τη στραγγαλίσω άγρια»), ωστόσο αδρανεί.
- Σχολιάζει τη στάση των τουριστών (τους ονομάζει μπουλούκι, χαρακτηρίζει ψυχρή την περιγραφή).

Είναι επίσης αποδεκτά και τα ακόλουθα:

- Κατευθύνεται προς το πιο λαϊκό καφενείο, εκεί που οι άνθρωποι είναι απλοί και γνήσιοι, θέλοντας να αποστασιοποιηθεί όσο το δυνατόν περισσότερο από τον κόσμο των Ελλήνων τουριστών.
- Εκφράζει παράλληλα την ευχή να μην τον αφήσει ο Θεός από εκείνη τη στιγμή να έχει την παραμικρή επαφή με ανθρώπους που έχουν μέσα τους τέτοια αχαριστία και τέτοια έλλειψη σεβασμού απέναντι στην ιστορία, όπως οι τουρίστες.

2 σημεία x 2 μον. = 4 μονάδες

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ